

IDEA (LOPS21)

FI2 Etiikka

4. Metaetiikka: mihin moraali perustuu?

Virittäytyminen aiheeseen

- **Pohdi ja keskustele:**
  - Onko moraalit pelkkä mielipide?
  - Riippuuko oikea ja väärä ympäröivästä kulttuurista?
  - Onko vääryyden välttäminen järkevää?
  - Mihin moraalit perustuu?

Moraalin juuria etsimässä

- **Metaetiikka liittyy** etiikan perustan, kielenkäytön ja taustaoletusten tutkimiseen.
- Esim.
  - Mitä oikea ja väärä tarkoittaa?
  - Onko moralilla yleisesti pätevä perusta?
  - Onko moraalitieto vai jotain muuta?
  - Mikä rooli tunteilla on etiikassa?
- Metaetiikka ei aina suoraan ratkaise eettisiä ongelmia, mutta se auttaa ymmärtämään niitä paremmin.

Relativismi: kukin taaplaa tyyllillään

- **Relativismin** mukaan moraalit on *suhteellista*.
  - Kannan puolesta voi esittää havainnon: käsitykset oikeasta ja väärästä vaihtelevat yksilöiden, yhteisöjen ja kulttuurien välillä.
  - Relativismin ajatellaan kunnioittavan yksilöiden ja kulttuurien erilaisuutta.
- **Mistä moraalit totuus siis riippuu?**
  - **Subjektivismi** = yksilöstä. Kukin säätää itse, mikä on oikein ja mikä väärin.
  - **Kulttuurirelativismi** = ympäröivästä yhteisöstä. Jokainen kulttuuri säätää oman moraalisen totuuden.
- Mitä ongelmia seuraisi, jos kaikki hyväksyisivät ja noudattaisivat
  - subjektivismia
  - kulttuurirelativismia?
    - Entä seuraisiko tästä mahdollisesti jotain hyvää?

Mikä on tunteiden rooli etiikassa?

Emotivismi ja sentimentalismi

- **Keskustele: Mikä on tunteiden rooli etiikassa?**
- **Emotivismi**
  - Moraalissa ei ole kyse totuudesta, vaan tunteiden *ilmaisusta*.
  - Esim. "valehteleminen on väärin" tarkoittaa samaa kuin "hyi valehteleminen".
  - Ongelma: voimmeko enää arvioida oikeaa ja väärää?
- **Sentimentalismi**
  - Kun ihmisen toimintaa ohjaa oikeat tunteet, hän toimii oikein.
    - Esim. myötätunto, välittäminen, ystävällisyys
    - Vääryydet johtuvat esim. pahantahtoisuudesta tai välinpitämättömyydestä.
  - Oikeat tunteet ohjaavat moraaliam samaan suuntaan.
  - Tällaista teoriaa on kannattanut esim. David Hume.

Nihilismi: moraalit on hölynpölyä

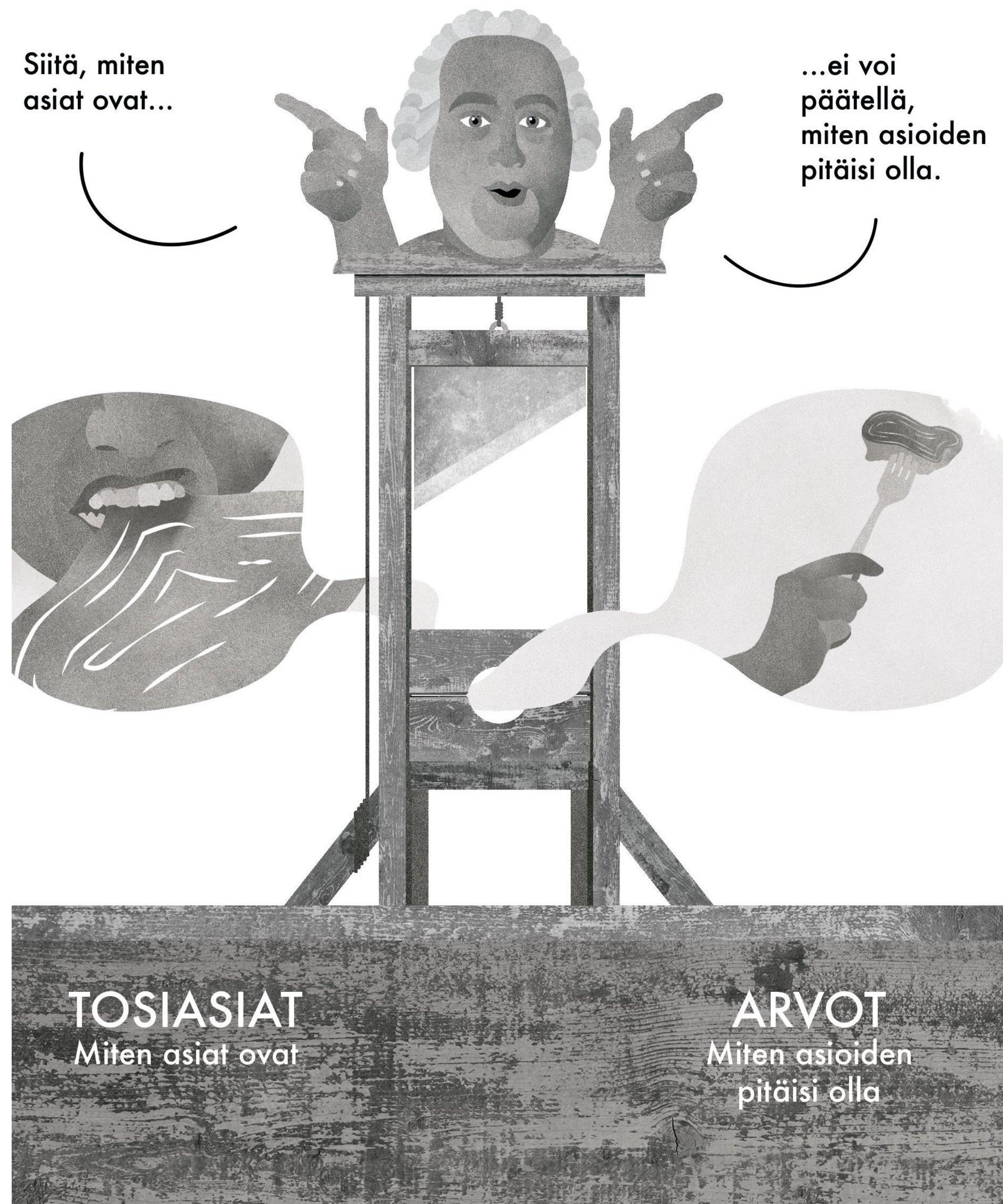
- Entä jos mikään ei ole sen enempiä oikein kuin väärinkään, hyvää eikä pahaa?
- Tällaista näkemystä kutsutaan **nihilismiksi**.
  - *Nihil* on latinaa ja tarkoittaa *ei mitään*.
- Perusteluja:
  - Jos mikään metaetiikan teoria ei vakuuta, nihilismi on vain hyväksyttävä.
  - **Negatiivinen kannattaminen**: valittua kantaa puolustetaan osoittamalla kaikki muut vaihtoehdot vääriksi.
- Harva filosofi kannattaa kovin innokkaasti tätä kantaa.

Objektivismi: moraali ei riipu näkökulmasta

- Entä jos oikea ja väärä onkin tosiasia?
- **Objektivismin** mukaan moraali perustuu näkökulmasta riippumattomiin tosiasioihin.
- **Platonin idealismi:** oikea ja väärä perustuvat ihmismielestä riippumattomaan hyvän ideaan.
  - Kannan vahvuus on myös sen heikkous. Miten tällaisen idean olemassaolo perustellaan?
- **Naturalismi:** moraali perustuu luonnollisiin tosiasioihin.
  - Esim. hyvä ja oikea perustuu positiivisiin kokemuksiin, kuten nautintoon ja hyvinvointiin.
  - Paha ja väärä vuorostaan kipuun ja kärsimykseen.

Humen giljotiini

- Vakava ongelma naturalismille:
  - Jos näkee, että Juuso lunttaa, näkeekö samalla, että hän tekee väärin?
  - David Hume: Ei näe. Pelkistä tosiasioista ei voi päätellä arvoja.
  - *"No ought from is."*

Universaali konstruktivismi: Rakennetaan kaikille reilu moraal

- Erilaisista kulttuureista huolimatta lähes kaikki ajattelevat, että viattoman tappaminen on väärin. Miksi olemme näin yksimielisiä, jos mikään – tai kukaan – ei ohjaa moraal
- **Konstruktivismi** mukaan joku tai jokin rakentaa moraal
- **Universalismi** = Etiikka on yleisesti pätevää.
- Kuka tai mikä siis *konstruo* yleisesti pätevän moraal
- **Supernaturalismi**: yliluonnollinen olio, esim. Jumala
- **Kantilainen konstruktivismi**: autonominen järki (eli eläimellisistä vieteistä ja painostuksesta vapaa)
- **Yhteisöllinen konstruktivismi**: reilu yhteisö.

Voiko oikean ja väärän tietää?

- Voimmeko *tietää*, että ihmissyönti on väärin?
  - **Kognitivismi:** Kyllä voimme.
  - Miten?
    - Järjen avulla.
    - Tunteiden avulla, esim. empatia.
    - Välittömän oivalluksen eli **intuition** avulla.
  - **Non-kognitivismi:** Moraalissa ei ole kyse tiedosta tai totuudesta.
    - **Emotivismi:** vaan tunteiden ilmaisusta.
    - **Preskriptivismi:** tai käskyjen esittämisestä.

Kertaa metaetiikan suuntaukset

- Kertaa metaetiikan suuntaukset kirjan luvun 4 taulukkokuvan avulla (taulukon otsikko: *Miten metaetiikan suuntaukset suhtautuvat lauseeseen "valehteleminen on väärin"*, s. 45).
- **Pohdi ja keskustele:**
  - Mikä suuntaus on suosikkisi?
  - Entä inhokkisi?
  - Mikä suuntaus oli helpoin ymmärtää?
  - Entä hankalin?

Tehtävä

Idea 2, luku 4, tehtävä 3 (s. 48):

Keksi perusteita seuraavien väitteiden puolesta ja niitä vastaan.

- a) Moraali on tunnetta.
- b) Moraalia ei ole olemassakaan.
- c) Moraali riippuu kulttuurista.
- d) Moraali on tietoa.